

Neugodno je gotovo, da trikrat pesa stoji v kolo-baru, ker pesa za sladkor, zemljo posebno izmolze, vendar pridno gnojenje zboljša nekoliko neugodnost po večkratni setvi pese. (Dal. prih.)

Gospodarske skušnje.

* Kolika naj je gorkota v hlevih naše domače živine. — Prava toplota je živini pol življenja. Ako je v hlevih tako vroče, da se živina po malem zmiraj skor potí, je to živini škodljivo, ker jo slabi, da to po potu zgubiva, kar bi imelo v meso, mast, loj, mleko, volno iti. Ako je pa živini v hlevu premrzlo, se jej po mrazu skrčijo vse žile, in tako zopet zgubi na mesu, masti, loji, mleku, volni. Po takem naj gospodar skrbi za pravo mero toplote, in to mu kaže gorkomér (termometer), to je, tista steklena cevka, ki nam zmiraj po stopinjah kaže visočino gorkote. Zato je dobro, da v hlevu visi gorkomér. Kaj pa še? utegne nam kdo zavrniti. Tudi gorkomer je potreben — mu odgovorimo, in res ga nahajamo v hlevih taci dežel, kjer je živinoreja na viši stopinji. Molzna in pitavna goveja živina potrebuje največ gorkote, treba jej je 16 do 17 stopinj po R. gorkomeru, volom in jalovi živini zadostuje 14 stopinj; konjem tudi toliko. Tudi prešiči ljubijo gorkoto okoli 14 do 15 stopinj; ovcam v kožuhih je dosti 12 stopinj. *)

* Španjske muhe naredé, da se živina poja. — Živinozdravnik Paulsen je gospodarju, kteremu se krave niso hotle pojati ali so se neredno pojale, zapisal 16 granov v prah zmletih španjskih muh na 1 funt vode, in veleval, da to vodo krava v dveh dnevih malo po malo povžije. Pomagalo jej je. Drug gospodar je namesti v prah zmletih španjskih muh vzel tinkturo (Chantaridentinktur) in kravi malo žlicico (s kakoršno se kava pije) te tinkture popiti dal na poliču sladkega mleka trikrat na dan. Že drugi dan se je začela krava pojati. — Skusiti se zná to, ker res včasih pomaga; al vedeti je treba, da španjske muhe so oster strup, da se mora tedaj ž njimi varno ravnati.

Ozir po svetu.

Živinski davki na Angležkem.

Konec marca 1865. leta se je na Angležkem konjski davek plačal: za 240.000 vožnjih in ježnih konj, za 220.080 takih, ki so se za kupčijo porabili, za 128.990 konj za poljedelstvo, za 13.380 konj malih voznikov, za 3553 zdravniških, za 4345 anglikanskih duhovnov, za 565 katoliških duhovnov in neanglikanov. — Število psov, za ktere se je davek plačal, iznašalo je 375.749.

Podučne stvari.

Kaj pa je konkordat?

Ni je besede, ki bi bila dandanes tolikrat imenovana kakor je beseda konkordat, ker okoli konkordata se suče zdaj eno najvažnejših vprašanj v našem cesarstvu. Naj tedaj svojim bralcem po „Slov. Gosp.“ bolj na tanko povemo, kaj je konkordat?

Že dolgo časa sem novine o konkordatu govorijo, in tudi slovenske novine morajo to stvar omenjati, da Slovenci izvedó, kaj se po svetu godí. Marsikomu je

*) Naj bi po tem sl. vredništvo „Slov. Gosp.“ v 29. listu popravilo dopisnikovo pomoto, ker stvar je važna, ako kdo po gorkomeru ravna gorkoto v hlevih. Vred.

pa gotovo ta stvar neznana, toraj jo v kratkem razložimo, da bodo Slovenci znali, kaj je konkordat, in potem sami lahko razsojevali, kdo da ima prav: mi, ki se za-nj potegujemo, ali pa tisti nemški in nemškutarski svet, ki zoper konkordat rogovili.

Konkordat je tuja (latinska) beseda, ki po naše pomenja pogodbo, in da ločimo pogodbo od pogodbe, recimo: da je cerkvena pogodba.

Kdo sklepa to pogodbo? Od ene (cerkvene) strani sv. oče papež, kot namestnik in poglavar vesoljne katoliške cerkve; od druge (svetne) strani pa vladar (cesar, kralj) kot namestnik in poglavar cele države. — Cerkev je vidno kraljestvo Božje na zemlji in deluje za večno srečo, s tem pa tudi za časno svojih otrok; država deluje za časno srečo državljanov. Una kakor ta ima svojo posebno oblast, in tudi pomočke, s kterimi dosega svoj namen: cerkev ima Božjo oblast in pa duhovske pomočke; država ima svetno oblast in tudi svetne pomočke. Vsaka dela tedaj na svojem mestu; toraj cerkev nima državi v posvetnih rečeh zapovedovati, pa tudi država ne sme cerkve motiti v njenih opravilih. Dokler vlada spoštuje cerkvene pravice in se njene postave vjemajo s postavami Božjimi, je tudi ljuba edinost med državo in cerkvijo. Če si pa vlada prisvojuje preveč pravic, ter cerkev ovira, da ne more po svojih postavah delati, nastane žalosten stan, da se marsikaj godí, kar ni po Božji volji in vernikom v veliko dušno škodo. — In glejte taka je bila v našem cesarstvu pred 1855. letom.

Le nekaj naj omenimo. Noben škof ni smel poslati pastirskega lista po svoji škofii, predno ga ni posvetna gosposka prebrala in pristigla, kakor je hotela. Ako je škof imel s papežem kaj govoriti, je to šlo le po posvetni gosposki, in če je papež imel kaj naznaniti katoliškim vernikom, se je to le goditi smelo, ako je posvetna gosposka to naznanilo pregledala in odobrila; dostikrat se je pa naravnost prepovedalo razglasiti besedo najvišega pastirja. — Za učitelje krščanskega nauka v gimnazijah in viših šolah, kakor tudi v bogoslovskih šolah je imela le posvetna oblast pravico imenovati može, ki so jej bili všeč in škofi so morali molčati. — Marsiktera nepostavnost je bila v zakonskih zadevah, ki jih je večidel v rokah imela posvetna gosposka, kakor tudi cerkveno premoženje, tako, da cerkev ni o njem nič ukazati imela. — Tako daleč je bila vlada prejšnjih let segla v pravice cerkvene, da se brez dovoljenja posvetne gosposke ni smela nobena pobožna družba vpeljati, ne poseben cerkveni shod obhajati, da, še postava je bila, koliko sveč se smé pri sv. maši prižgati!

Tako ni moglo in ni smelo dalje biti, in presvitli cesar je spoznal, da je treba najpoprej cerkvi železje odvzeti, v katero je bila poprejšnjo dōbo vkovana, potem še le se more svobodno gibati. Tako se je tedaj l. 1855. s sv. očetom cerkvena pogodba (konkordat) sklenila, v kateri je cesar Bogu in cerkvi dal, kar je Božjega, pa je tudi sv. oče cesarju rad privolil veliko pravic, kterih je katolišk vladar vreden.

V tej pogodbi stoji tedaj na eni strani cesar v imenu svoje vlade, zakaj le vlada je cerkvi pravice jemala, a ne ljudstvo katoliško; na drugi strani je pa papež, vidni poglavar sv. cerkve in vsi avstrijski katoličani, kteri so zadobili pravice, ki jim po Božji volji grejo.

Slovstvene stvari.

Slovensko slovstvo.

* *Palček*. Koledar za prestopno leto 1868. Na svitlo dal A. Praprotnik. V Ljubljani natisnil in založil Milic.